2 Σεπτεμβρίου 2026

Ο Άγιος Ιωάννης Δ’ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ο Νηστευτής

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Συναξαριακές Μορφές

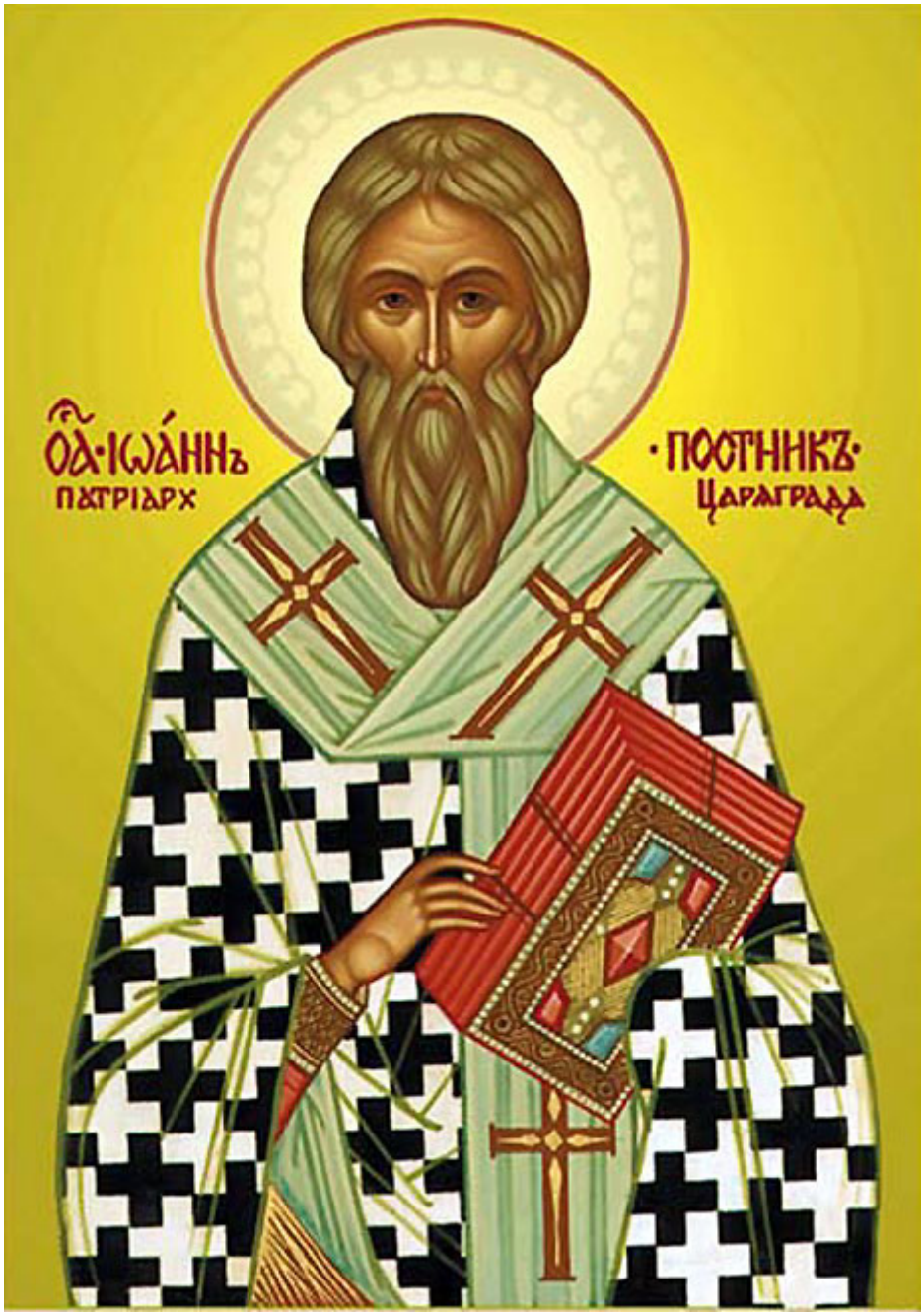

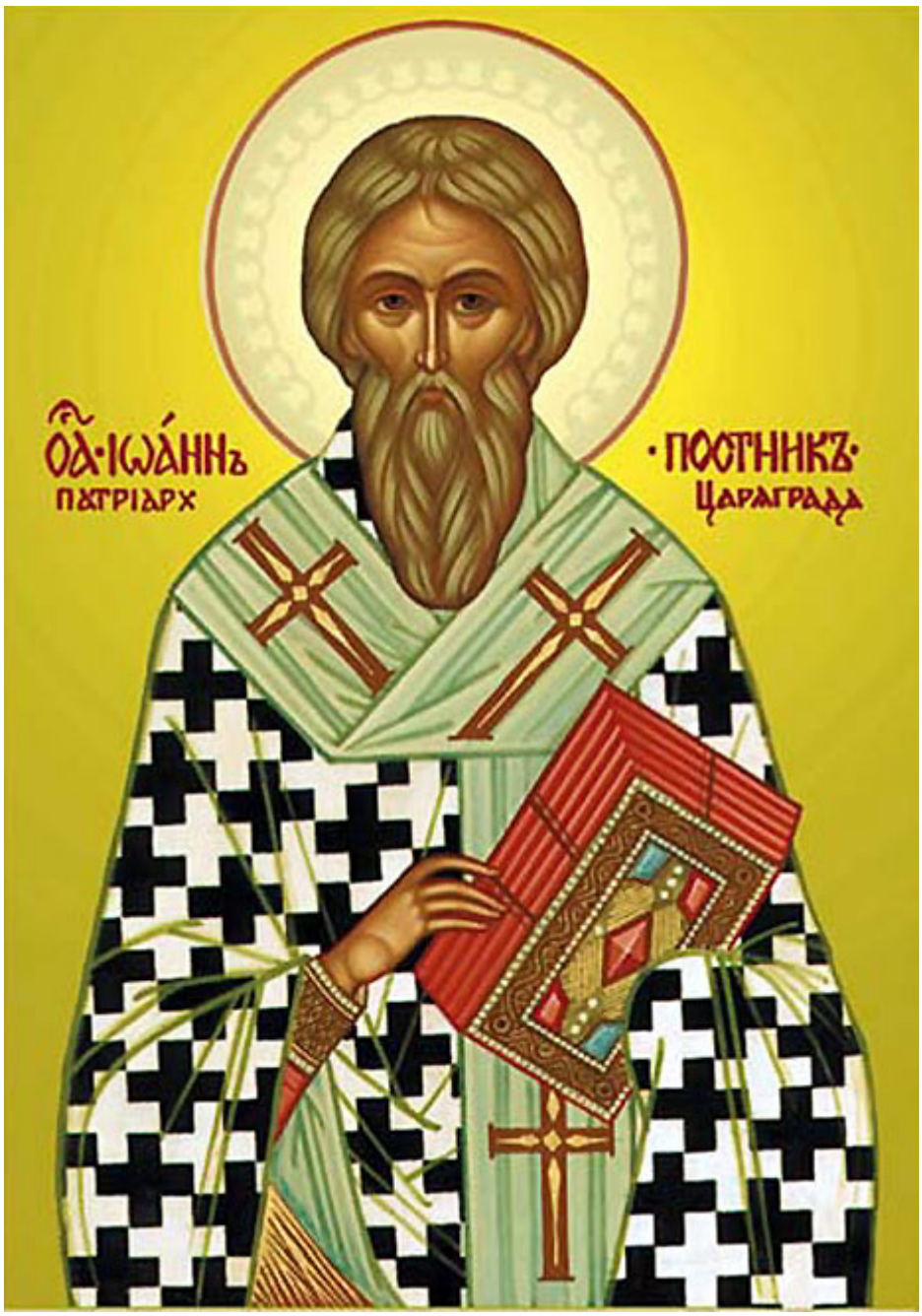

Ὁ Ἰωάννης ὁ Δ΄ ἦτο Καππαδόκης τῇ καταγωγή καὶ ἐπατριάρχευσε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολι μετὰ τὸν Ἰωάννη τὸν Σχολαστικό ἀπὸ τὸ 585 μέχρι το 595 μ.Χ. Διὰ τὴν θεολογική του κατάρτισι καὶ τὴν ἄκρα ἐκρατειά του ὠνομάσθη Νηστευτής, ἐνῷ διὰ τὴν ὁλόκληρό του ἐνάρετο ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του ἀνεκηρύχθη Ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μνήμη αὗτου τιμᾶται τῇ 2ᾳ Σεπτεμβρίου μετὰ τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Μάμμα.

Ἔγινε ἰδιαιτέρως γνωστὸς διὰ τὴν ἔριδα μεταξὺ Ῥώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως ὡς πρὸς τὸν τίτλο οἰκουμενικός, τὸν ὁποῖο ἐδέχετο ἀποδιδόμενο ὁ πατριάρχης Ἰωάννης Δ΄. Ἡ ἀντίδραση τῶν παπῶν Ῥώμης Πελαγίου Β΄ καὶ Γρηγορίου Α΄

ἀπετυπώθη εἰς τὰς πηγὰς καὶ τὰς περιφήμους ἐπιστολὰς τοῦ πάπα Γρηγορίου Α΄. Τὰ κείμενα ταῦτα ἀποδεικνύουν ὅτι ὑπῆρχε διαφορετικὴ κατανόησις τοῦ τίτλου οἰκουμενικὸς εἰς τὴν Ἀνατολὴ καὶ τὴν Δύση, ὁπωσδήποτε δὲ δὲν μπορεῖ νὰ συνδεθῇ μὲ φιλόδοξας τάσεις τοῦ ἀσκητικοῦ πατριάρχου. Στὴ συνάφεια τῆς ἔριδος ταύτης ὁ πάπας Γρηγόριος Α΄ ἐχαρακτήρισε ἀντιθετικῶς τὸν ἑαυτό του, ὡς δοῦλον τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (servus servorum Dei).

Διασῴζονται· Λόγος περὶ μετανοίας – Ἀκολουθία καὶ τάξις ἐπὶ ἐξομολογουμένων καὶ ἄλλαι πραγματεῖαί του.

Περισσότερα διὰ τὴν ζωή του θὰ ἰδοῦμε παρακάτω (ἐκ τοῦ ἱεροῦ Συναξαριστοῦ)·

Ἔζησε ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστίνου καὶ Τιβερίου καὶ Μαυρικίου τῶν βασιλέων. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἦταν χαράκτης τὸ ἐπάγγελμα, ἄνθρωπος εὐσεβὴς καὶ φιλόπτωχος, φιλόξενος καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν. Τοῦτον τὸν ὑπεδέχθη ἕνας μοναχὸς ἐκ Παλαιστίνης, Εὐσέβιον τούνομα, ὁ ὁποῖος περιπατὼν ἐν τῇ ὁδῷ εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ Ὁσίου, ἤκουσε τινὸς διαλεγομένου αὐτῷ ὅτι δὲν κάνῃ, Ἀββά, νὰ περιπατῇς ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ μεγάλου· προμηνύοντας ἔτσι τὴν μέλλουσα δωθῆναι αὐτῷ μεγάλη ἀρχιερωσύνη. Μετὰ ταῦτα ἐπίσης ἕνας σχολαστικὸς καὶ ἀρχιερεὺς τοῦ Θεοῦ ἀναγνωρίζει αὐτὸ καὶ συνεβούλευσεν τὸν Ἰωάννη νὰ ἑτοιμαστεῖ ὡς ἄξιος νὰ καταταγῇ εἰς τὸν κλῆρον.

Ἐνῷ ἦταν ἀκόμη Διακόνος, ἦλθεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, τὸ μεσημέρι, καὶ εὑρίσκει κάποιον ἐρημίτην ἐκεῖε, τὸν ὁποῖο οὐδεὶς ἐγνώριζε ἀπὸ οὺ ἦλθε· καὶ ὑπεδείκνυε εἰς τὸν Ὅσίο τοὺς ἀναβαθμοὺς τοῦ θυσιαστηρίου· καὶ ἰδοῦ μυριάδες ἁγίων ἦταν ενδεδυμένοι λευκὰς στολὰς καὶ ἀκουγόταν φωνὴ συμμιγής, ᾠδή τε φρικώδης.

Ὁ Ἰωάννης ἦταν ἐπίσης διανομεύς καὶ φροντιστὴς τῶν χρημάτων τῆς Ἐκκλησίας. Γυρνώντας κάποια φορὰ ἀπὸ τὴν πεδιάδα ἐκτὸς τῆς Πόλεως, καὶ κρατῶντας ἓν μόνον βαλάντιον καὶ δίδοντας ἀφθόνως ἀπ᾽ αὐτό· ὡς δὲ οὐκ ἄδειαζε, συνέρρεαν πλῆθος πενήτων. Ἔφθασε καὶ εἰς τὸν τόπο τὸν λεγόμενον Βούν, ὅπου κάποιος ἀπὸ τοὺς συντρόφους του ἐφώναξε καὶ εἶπε· Κύριε ἐλέησον· μέχρι πότε δὲν θὰ μᾶς ἀδειάσει τοῦτο τὸ βαλάντιον; Τὸ μὲν βαλάντιον παραχρήμα ἄδειασε· αὐτὸς δὲ λεοντῶδες εἰς ἐκείνον ἰδών, εἶπε· Ὁ Θεός, ἀδελφέ, συγχωρήσαι σοι· μέχρι γὰρ ἂν πολλοῦ ἔμελλε διαρκέσαι.

Μετὰ δὲ τὴν κοίμησιν Εὐτυχίου Πατριάρχου, ἤθελαν νὰ τὸν χειροτονήσουν, ἀλλὰ αὐτὸς δὲν ἐπείθετο. Τότε εἶδεν μία φοβερὰ ἔκστασιν, τὴν ἑξῆς· ἡ θάλασσα ἔφθανε μέχρις οὐρανοῦ, καὶ ὑπῆρχε φρικτὴ κάμινος πυρὸς, καὶ Ἀγγέλων πλῆθος οἱ ὁποῖοι τοῦ ἔλεγαν οὕτως· οὐκ πρόκειται νὰ γίνουν ἀλλιῶς τὰ πράγματα, ἀλλὰ σιώπα·

ἐπειδὴ θα πειραχθῇς ἀπὸ ἀμφοτέρους· ταῦτα δὲ τὰ ἔλεγον μετ᾽ ἀπειλῆς. Τότε λοιπὸν καὶ μὴ βουλόμενος, ὑποχώρησε καὶ χειροτονεῖται Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἀκολουθῶντας ἄκραν ἄσκησιν καὶ σεμνὸν βίον διὰ πάσης ἀρετῆς μέχρι τέλους.

Κάποτε διαπλέοντας τὸ Ἕβδομον, συνέβη μεγάλη τρικυμία, καὶ τῇ εὐχῇ καὶ σφραγίδι τοῦ Σταυροῦ γαλήνεψε τὴν θάλασσαν. Ἔχοντας δὲ ἐπίχυσιν ὀμμάτων ὁ Γαζεὺς Ἰωάννης ὁ σχολαστικός, καὶ ἔλαβε τὴν ἄχραντον μερῖδα παρὰ τοῦ ἁγίου τούτου Πατριάρχου, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε· Σῶμα Χριστοῦ τοῦ τὸν ἐκ γενετῆς ἰασαμένου τυφλόν· καὶ ὅταν τὸν ἀσπασθη, αὖθις ἰατρεύθει. Ἄλλοτε, ἔπεσε μέγα θανατικὸ εἰς τὴν Πόλι, καὶ ἔδωκε εἰς κάποιον πιστὸ ἀπὸ τοὺς τριγύρω του δύο σπυρίδας, μίαν κενὴν καὶ ἑτέραν γεμάτην ψηφίδων, καὶ τοῦ εἶπε· Στῆθι εἰς τὸν Βούν, καὶ μέτρησε τοὺς παρερχομένους νεκρούς, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν νεκρῶν ποὺ βλέπεις, βάζε ψηφίδας ἀπὸ τὴν γεμάτη εἰς τὴν κενὴν σπυρίδα. Καὶ κάνοντας αὐτῷ, ἔμαθε ὅτι ἐξεκομίσθησαν τῇ πρώτῃ ἡμέρα τριακόσιαι εἰκοσιτρεὶς ψυχαί· καὶ τῇ δευτέρα ἡμέρα κάνοντας τὸ ἴδιο, ὀλίγον ἐκόπασε· καὶ μέχρι τῆς ἑβδόμης ἡμέρας κάνοντας τὸ ἴιδιο, ηὗρεν ὅτι παντελῶς ἐκόπασεν ἡ θραῦσις διὰ τῆς ἐπιτεταμένης τοῦ Ἁγίου προσευχῆς.

Ἐπιμελεῖτο δὲ τόσον τῆς ἐγκράτειας, ὥστε ἐπὶ ἓξ μῆνας δὲν ἔπιε οὔτε ὕδατος· ἔτρωγε καὶ ἔπινε δὲ καυλὸν μιᾶς θριδακίνης, ἢ ὀλίγον πέπονος, ἄλλοτε σταφυλῆς ἢ σύκων, καθ᾽ ὑπαλλαγήν. Ταύτα ἦταν ἡ τροφή του εἰς τὰ δεκατρισήμισι ἔτη τῆς ἀρχιερωσύνης του. Ὕπνος δὲ ἦταν διὰ αὐτὸν τὸ νὰ κάθηται καὶ νὰ ἀκουμπᾷ τὰ στέρνα εἰς τὰ γόνατα· ἐστερέωνε δὲ μία ῥαφίδα εἰς ἀνεμένο κερὶ κερί, τὸ ὁποῖο ὅταν ἔλιωνε, ἡ ραφὶς ἔπεφτε ἐντὸς μιᾶς λεκάνης, καὶ ἀκούγοντας τὸν ἦχο, ξυπνοῦσε καὶ σηκωνόταν. Ἐὰν ὅμως συνέβαινε νὰ μὴν ἀκούσῃ τὸν κτύπο τῆς ῥαφίδος, ὅλην τὴν ἐπομένη νύκτα διατελοῦσε ἄυπνος. Πολεμῶντας δι΄ εὐχῆς τὰ πάθη, ἀπέστρεψε καὶ τὰς τῶν βαρβάρων μάχας· διὰ δὲ τῆς νηστείας καὶ τῆς ἀγρυπνίας του ἐφύλαττεν τὸ ποίμνιό του ἐξ ἀοράτων καὶ ὁρατῶν ἐχθρῶν.

Κάποτε δὲ τὴν Παρασκευὴ τὸ πρωΐ, λέγουσι τῷ Ὁσίῳ· Αὔριον, Δέσποτα, θὰ γίνουν ἱπποδρομίαι. Ἦταν δὲ ἡ ἐπαύριον τὸ Σάββατον τῆς Πεντηκοστῆς· καὶ αὐτὸς ἀπεκρίθη καὶ εἶπε· ἱππόδρομιαι τῇ ἁγίᾳ Πεντηκοστῇ; καὶ πεσὼν ἐπὶ τὰ γόνατα, παρακαλοῦσε τὸν Θεὸν νὰ γίνει κάποιο σημεῖον φόβου γιὰ νὰ ἐμποδιστοῦν αἱ ἱπποδρομίαι· καὶ ἰδοὺ τὸ βράδυ, ἐνῷ εἶχε καλὸ καιρό, ξαφνικῶς γίνονται καταιγίδες καὶ πλῆθος ἀνέμου καὶ βροχαί, ὥστε νομίζαν ὅτι θὰ καταστραφοῦν τὰ πάντα, καὶ ἔφυγε ὁ λαός ἀπό τὸν ἱππόδρομο, διότι πλὴν αὐτοῦ τοῦ συμβάντος, οὐδέποτε εἶχε ἔλθει τέτοιος φόβος.

Κάποια δὲ γυνή, ἔχουσα τὸν ἄνδρα της νὰ ταλαιπωρεῖται ἀπό δαιμόνιο, κατέφυγε πρὸς κάποιον ἐρημήτη. Ὁ δὲ ἐρημήτης τῆς εἶπε νὰ πάει καὶ να ἀπευθυνθῇ πρὸς τὸν

ἁγιώτατον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννην, καὶ ἐκεῖνος θὰ τὸν ἰατρεῦσει. Καὶ ἀκολουθῶντας ἐπακριβῶς αὐτὴ τὴν ἐντολή, ὁ ἄδρας της ἐθεραπεῦθε διὰ τῆς προσευχῆς τοῦ Ἁγίου, καὶ αὐτὴ εγύρισε χαίρουσα οἴκαδε. Διὰ τῆς εὐχῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, στεῖραι γυναῖκες τέκνα ἔτεκον, καὶ ἀσθενοῦντες πολλοὶ ἰάσεως ἔτυχον.

Ὅταν δὲ ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνη, ἦλθε εις ἀσπασμόν αὐτοῦ Νεῖλος ὁ ἐνδοξότατος ἔπαρχος, καὶ ἀντεφιλήθη παρὰ τοῦ Ἁγίου, ἐνῷ πάντες ἔβλεπων καὶ ἐθαύμαζον. Εἶπε δὲ αὐτῷ καὶ μερικὰ ῥήματα εἰς τὸ οὖς, τὰ ὁποῖα οὐκ ἐφανέρωσε εἰς ουδένα. Τὸν ἐκήδευσαν δὲ ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ὡς ἄξιον, δοξάζοντες Πατέρα, Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἀμήν.

Τοῖς μὴ ῥέουσιν ἐντρυφᾷς νῦν ἡδέσι,

Νηστευτὰ ῥευστῶν ἡδονῶν Ἰωάννη.

Πηγή: *http://www.ec-patr.org/list/index.php?lang=gr&id=58*